

COVID-19 Pandemisinin Dil ve Konuşma Terapisi Bölümündeki Eğitim-Öğretim Faaliyetlerine Etkisinin ve Öğrencilerin Uzaktan Eğitim Faaliyetlerine Yönelik Görüşlerinin İncelenmesi: Anadolu Üniversitesi Örnekleme

Investigating the Effect of COVID-19 Pandemic on Higher Education and Students' Views Towards Distance Education in Speech and Language Therapy Department: Anadolu University Sample

İlknur MAVİŞ^a, Semra SELVİ BALO^a, Eren BALO^a, Elçin TADIHAN ÖZKAN^a

^aAnadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, Eskişehir, TÜRKİYE

ÖZET Amaç: Bu çalışma, COVID-19'un (Koronavirüs Hastalığı-2019) Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi (DKT) Bölümündeki eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisini araştırmak, lisans öğrencilerinin COVID-19 pandemisi sürecinde aldıkları uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini incelemek ve 2020-21 güz dönemindeki uzaktan eğitim uygulaması için öğrenci önerilerini yanıtlamak amacıyla planlanıp yürütülmüştür. **Gereç ve Yöntemler:** Çalışma, Anadolu Üniversitesi ve DKT Bölümü lisans programında öğrenim gören ve çalışmaya gönüllü olarak katılmayı kabul eden, 18-49 yaş aralığında toplam 172 katılımcı ile yürütülmüştür. Çalışmaya, tüm sınıf düzeylerinden öğrenciler katılmıştır. Katılımcıların, demografik özelliklerine ve uzaktan eğitime ilişkin görüşlerine yönelik veriler uygulanan çevrim içi anket formu aracılığıyla elde edilmiştir. **Bulgular:** Uygulanan anketin bazı maddelerinde sınıflar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar görülse de öğrencilerin %59,3'ü pandemi sürecinde uzaktan eğitimin yeterli olmadığını, %35,5'i öğretim üyeleri tarafından hazırlanan ders materyallerinin de bu süreç içinde yeterli olmadığını düşünmektedir. Öğrencilerin %80,9'u uzaktan eğitimin staj ve uygulama süreçlerini olumsuz etkilediğini belirtirken, %87,8'ine göre uzaktan eğitimin geliştirilmeye açık yönleri bulunmaktadır. **Sonuç:** Bu çalışma sonunda, öğrencilerin buldukları sınıf düzeyine göre uzaktan eğitim konusunda görüşlerinin farklılaştığı sonucuna ulaşılmıştır. Özellikle, meslek derslerini almaya başlayan 3. sınıf ve uygulamaların içinde olan 4. sınıftaki öğrenciler bu süreçteki eğitimi yeterli bulmadıklarını bildirmişlerdir. Uzaktan eğitimde kalitenin artırılması adına mutlaka öğrencinin öğretim üyesinin yüzünü göreceği, etkileşim içinde olacağı ve sınıf ortamına en yakın atmosferi sağlayacak senkron bir öğretim portalının kullanımı önem kazanmaktadır.

ABSTRACT Objective: This study was planned and conducted to investigate the effect of Coronavirus Disease-2019 (COVID-19) on educational activities in Anadolu University Faculty of Health Sciences Speech and Language Therapy Department, to examine the opinions of undergraduate students regarding the distance education they received during the COVID-19 pandemics and to reflect students' suggestions for a possible recurrent distance education in the beginning of 2020-21 autumn semester in the universities. **Material and Methods:** The study was carried out with 172 undergraduates between the ages 18-49 at Speech and Language Therapy program and agreed to participate voluntarily in the study. Students from all classes in the department participated in the study. Data on the demographic features of the participants and their point of view on distance education were obtained through an online questionnaire. **Results:** Although there are statistically significant differences between the classes, 59,3% of the students think that distance education is insufficient during the pandemic. In addition, 35,5% of the participants agreed that the course materials are not adequate. While 80,9% of students state that distance education negatively affects their clinical practicum, 87,8% think that distance education is open to development. **Conclusion:** It was concluded that students' opinions about distance education differ. Especially, the students in the 3rd and 4th grades reported that the distance education in this pandemic period is not adequate. In order to increase the quality of distance education, it is important to use a synchronous online portal that the student will observe, interact with, and provide the closest atmosphere to the classroom.

Anahtar Kelimeler: Uzaktan eğitim; COVID-19; dil ve konuşma terapisi

Keywords: Distance education; COVID-19; speech and language therapy

Correspondence: İlknur MAVİŞ
Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi, Dil ve Konuşma Terapisi Bölümü, Eskişehir, TÜRKİYE/TURKEY
E-mail: imavis@anadolu.edu.tr

Peer review under responsibility of Türkiye Klinikleri Journal of Health Sciences.

Received: 17 Jul 2020

Received in revised form: 17 Nov 2020

Accepted: 09 Dec 2020

Available online: 09 Feb 2021

2536-4391 / Copyright © 2021 by Türkiye Klinikleri. This is an open access article under the CC BY-NC-ND license (<http://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/>).

2019 yılının Aralık ayı sonlarında Çin'in Wuhan şehrinde ortaya çıkan koronavirüs hastalığı-2019 [coronavirus disease-2019 (COVID-19)], kısa sürede tüm dünyaya yayılmış ve insanlığı tehdit eden boyutlara ulaşarak çok sayıda ölüme neden olmuştur. Ocak 2020'nin sonlarında ise Dünya Sağlık Örgütü tarafından "Uluslararası Halk Sağlığı Acil Durumu" ilan edilmiştir. Bu bağlamda, COVID-19 pandemisinin insan yaşamı üzerinde küresel ve ciddi bir etkiye sahip olduğunu söylemek mümkündür.

Tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de virüsün başta sağlık olmak üzere, ekonomik, sosyal ve psikolojik etkileri hissedilmiştir. Bu pandemiden en çok etkilenen alanlardan biri de kuşkusuz eğitim sistemi olmuştur. Pandemiden dolayı dünya genelinde sınıf içi yüz yüze eğitime ara verilmiş, Türkiye'de ise ilk COVID-19 vakası 10 Mart 2020'de duyurulmuştur. Bu tarihi takiben, Türkiye genelinde alınan COVID-19 önlemleri çerçevesinde 23 Mart 2020 tarihi itibari ile üniversitelerdeki eğitim-öğretim faaliyetlerine 3 hafta süreyle ara verilmesi kararlaştırılmış, ardından üniversitelerde 2019-2020 bahar dönemindeki teorik derslerin çevrim içi öğrenme ile 30 Mart tarihinden itibaren uzaktan yürütülmesi kararı alınmıştır.¹ Anadolu Üniversitesi de uzaktan eğitim sürecini, CANVAS LMS (Learning Management System) isimli öğrenme yönetim sistemini öğretim üyeleri ve öğrencilerinin kullanımına açarak başlatmıştır.

COVID-19 PANDEMİSİ SÜRECİNDE TÜRKİYE'DE UZAKTAN EĞİTİM

2020 yılının başında COVID-19 hızla yayılarak tüm dünyayı tehdit eder hâle gelmiş, ülkeleri ekonomi, turizm, eğitim gibi çeşitli yönlerden etkileyerek farklı önlem ve uygulamaları da beraberinde getirmiştir.² Bulaş riskini azaltmak adına, eğitim-öğretim faaliyetlerinin yüz yüze yapılmasına ara verilmesi ve eğitimin sürdürülebilirliğini sağlamak açısından, yükseköğretimde derslerin uzaktan eğitim ile yürütülmesi çözüm olarak uygulamaya konulan önlemler arasındadır.

Uzaktan eğitim, (a) uzaklığın eğitim almaya engel teşkil ettiği durumlarda, örneğin kırsal bölgede ve coğrafi açıdan uzak yerleşim yerlerinde yaşayan kişilerin eğitimlerini sürdürmek üzere yeterli sayıda

kaynak ve öğretmenden yoksun olmaları, (b) fiziksel bir engel veya hastalık nedeniyle eve bağımlı olan insanların eğitim gereksinimleri, (c) örgün eğitime devam edememiş bireylerin eğitim gereksinimleri gibi nedenlere bağlı olarak ortaya çıkmış olan bir eğitim modelidir.³ Uzaktan eğitim zamandan ve mekândan bağımsız olarak sunulan, bireylere eğitsel materyalleri çevrim içi ortamda uygun ve esnek olarak yapılandırma, güncelleme ve farklı teknolojileri öğrenme sürecine katma, 7/24 kullanıma açık olma gibi avantajlar sağlayan çağdaş ve etkin bir öğrenme biçimidir.²

Yükseköğretim Kurulu (YÖK), konuya ilişkin olarak kurullar oluşturmuş ve bu sürecin eğitim-öğretim faaliyetlerine olası etkileri üzerinde çalışmıştır. Öğrencilerin, öğrenme süreçlerinin kesintiye uğramasının önüne geçmek üzere gerçekleştirilecek uzaktan eğitim faaliyetleri kapsamında "mevzuat, altyapı, insan kaynakları, içerik ve uygulama" olmak üzere 5 temel alanda çalışma yapılmıştır.⁴

■ **Mevzuat** düzenlemesiyle, "Uzaktan Öğretim Usul ve Esaslarında" önemli değişikliklerin yapıldığı açıklanmıştır. Bu bağlamda, uzaktan öğretim altyapıları hazır olan üniversitelere, bahar dönemiyle sınırlı olmak koşuluyla, tüm alanlarda uzaktan öğretim yapma imkânı sağlanmıştır.

■ **Altyapı** konusunda Türkiye'de 123 üniversitenin hâlihazırda "Uzaktan Öğretim Uygulama ve Araştırma Merkezinin" olduğu, ancak uzaktan eğitimde altyapı sorunu yaşayan üniversitelerin de YÖK tarafından destekleneceği bildirilmiştir.

■ **İnsan kaynakları** açısından yükseköğretimde uzaktan eğitim için gerekli insan kaynağının olduğu ve "Dijital Çağda Yükseköğretimde Öğrenme ve Öğretme" derslerinin başlayacağı aktarılmıştır.

■ **İçerik** konusunda Anadolu Üniversitesi, Atatürk Üniversitesi ve İstanbul Üniversitesinin desteği alınarak TRT tarafından YÖK'e tahsis edilen kanal aracılığıyla daha geniş öğrenci kitlesinin aldığı ortak derslerin yayınlanması planlanmıştır.

■ **Uygulama** konusunda ise üniversitelerde senkron (eş zamanlı) ya da asenkron (eş zamanlı olmaksızın) çevrim içi uzaktan öğretim yöntemlerinin kullanılabilmesi açıklanmıştır.

Yapılan diğer basın açıklamalarında YÖK, lisans eğitimleri kapsamında uygulamalı olarak eğitim gören ya da staj yapan öğrencilere kolaylık sağlanarak, bu uygulamaların “ders, ödev ve dosya hazırlığı” ile telafi edilmesi kararının alındığını bildirmiştir.⁵ Aynı doğrultuda, hemşirelik, eczacılık ve diş hekimliği gibi bölümlerde eğitim gören öğrencilerin uygulamalı derslerinin uzaktan eğitim, proje ve vaka analizi şeklinde yapılması veya yaz döneminde sağlık birimleri, eczaneler vb. gibi kurumlarda alacakları eğitimler ile öğrencilerin bu süreci telafi edebilecekleri kamuoyuna duyurulmuştur.⁶

YÖK’ün Üniversitelerdeki Uzaktan Eğitime Yönelik Değerlendirme Raporuna göre 189 Üniversiteden 121’i 23 Mart 2020 (YÖK’ün üniversitelerde eğitime ara vermesinden bir hafta sonra), 41’i 30 Mart 2020, 25’i ise 6 Nisan 2020 tarihlerinde uzaktan eğitim uygulamalarını başlatmıştır. Bu sonuçlar, üniversitelerin çok kısa sürede uzaktan eğitime geçiş süreçlerini tamamladıklarını göstermektedir.⁷ Anadolu Üniversitesi de 121 üniversiteden biri olarak, eğitime ara vermeksizin 23 Mart’ta uzaktan eğitime başlayan üniversitelerden biri olmuştur.

Yükseköğretim kurumlarında uzaktan eğitime geçilmesiyle birlikte eğitim-öğretim faaliyetlerinin etkili olup olmadığı, öğrencilerin ve öğretim elemanlarının uzaktan eğitime ilişkin görüşlerinin neler olduğu soruları gündeme gelmiştir. COVID-19 pandemisinin neden olduğu uzaktan eğitim, konusunda ülkemizde günümüze kadar öncü çalışmalar üretilmişse de bu çalışmaların sayıca fazla olmadığı görülmektedir.^{2,8-10}

Bu araştırmalar arasında sağlık alanıyla ilgili çalışmalardan birinde Batı Karadeniz bölgesinde bulunan bir devlet üniversitesinin hemşirelik bölümünde öğrenim gören 516 öğrencinin (yaş ortalaması=20,80) uzaktan eğitime ilişkin görüşleri değerlendirilmektedir.⁸ Yirmi bir sorudan oluşan, açık ve kapalı uçlu soruları içeren anket çevrim içi olarak öğrencilere ulaştırılmıştır. Yapılan analizler sonrasında elde edilen bulgulara göre öğrencilerin çoğu hem teorik hem de uygulamalı derslerin uzaktan eğitim ile yetersiz olacağını, okulu dondurmaya düşünmediklerini, ancak okulun uzayacağını düşündüklerini belirtmişlerdir. Yaşanan sorunlar; “uzaktan eğitim alt

yapısındaki sorunlar”, “eğitimin yüz yüze olmaması”, “imkân kısıtlılığı”, “pandeminin getirdiği duygudurum” ve “sınav kaygısı” olarak temalandırılırken; çözüm önerileri ise “uzaktan eğitim alt yapısının iyileştirilmesi”, “web tabanlı ek uygulamaların kullanılması”, “sınav yerine ödev verilmesi” ve “hızlandırılmış program” olarak sınıflandırılmıştır.

Sağlık alanıyla ilgili uzaktan eğitim kapsamındaki bir diğer çalışma ise fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü öğrencileri ile yürütülen bir araştırmadır.¹⁰ COVID-19 pandemi sürecinde Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü öğrencilerinin uzaktan eğitim konusundaki tutumlarının araştırıldığı çalışmaya 265 öğrenci katılmıştır. Yirmi bir maddeden oluşan “Uzaktan Eğitime Yönelik Tutum ölçeği” kullanılarak oluşturulan anket formu aracılığıyla öğrencilerden veriler elde edilmiştir. Çalışmadan elde edilen bulgulara göre öğrencilerin %61,5’i bilgisayar, %3,0’ü tablet, %35,5’i ise telefon kullanarak eğitime erişim sağlamıştır. Uzaktan eğitime çevrim içi katılımı, 4. sınıf öğrencileri ile diğer sınıflar arasında anlamlı fark bulunmuştur. Uzaktan eğitime yönelik tutumlarında ise cinsiyet ve sınıflara göre anlamlı bir fark bulunmamıştır, buna göre tüm öğrencilerin sürdürülen sürece tutumları olumsuz olarak bildirilmiştir. Öğrencilerin %87,5’i uygulamalı dersler için %78,5’i ise teorik dersler için uzaktan eğitimin verimliliğini düşük bulmuştur. Öğrencilerin %90,3’ü örgün eğitimi tercih ederken, %9,7’si ise uzaktan eğitimi tercih etmiştir. Zorunlu mesleki yaz stajı uygulaması için öğrencilerin %44,1’i ailesi ile bulunduğu şehirde, %38,6’sı okulun ilişikte olduğu hastanede olmasını isterken, geri kalan %17,3’ü ise kesinlikle hiçbir koşulda staj yapmak istemediklerini bildirmişlerdir.

Alanyazında, COVID-19’un uzaktan eğitime etkilerini araştıran ve yayınlanmış çalışmaların hiçbiri COVID-19 pandemisi sürecinde, yürütülen uzaktan eğitime ilişkin Dil ve Konuşma Terapisi (DKT) öğrenci görüşlerini değerlendirmek üzere planlanmıştır. Bu bağlamda, bu çalışma özgün bir araştırma niteliği taşımaktadır. Çalışmamızın genel amacı, COVID-19’un Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi DKT bölümündeki eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisini araştırmak, lisans öğrencilerinin

COVID-19 pandemisi sürecinde uzaktan eğitim hakkındaki görüşlerini incelemek ve güz dönemindeki uzaktan eğitim uygulamaları için öğrenci önerilerini yansıtmaktır. Bu amaç doğrultusunda belirlenen araştırma soruları şu şekildedir:

1. COVID-19 pandemisi sürecinde öğrencilerin çevrim içi ortamda uzaktan eğitime yönelik görüşleri nelerdir?

2. COVID-19 pandemisi sürecinde öğrencilerin ders ve sınavlarda ölçme ve değerlendirmeye yönelik görüşleri nelerdir?

3. COVID-19 pandemisi sürecinde öğrencilerin staj ve uygulamalara yönelik görüşleri nelerdir?

4. COVID-19 pandemisi sürecinde öğrencilerin mesleğin bugünü ve geleceğine yönelik görüşleri nelerdir?

5. COVID-19 pandemisi sürecinde öğrencilerin çalışma sorularına yönelik görüşleri açısından katılımcı sınıflar arasında anlamlı bir farklılık var mıdır?

Çalışmadan elde edilen bulgularla uzaktan eğitim sürecinde bölümümüz eğitim faaliyetleri değerlendirilerek bazı öngörülere ulaşılmıştır. Aynı zamanda, 2020-2021 güz dönemi için YÖK'ün önerdiği %40 uzaktan eğitim kararı ile ilişkili olarak, bu çalışmadan elde edilen bulgularla DKT bölümlerinde derslerin yürütülmesine ilişkin iyileştirme çalışmaları makale içinde paylaşılacaktır.

GEREÇ VE YÖNTEMLER

Bu araştırma, betimsel yöntemlerden tarama modelini temel alan bir çalışmadır. Tarama çalışmaları, geçmişte ya da hâlen var olan durumu, var olduğu şekliyle betimlemeyi amaçlayan araştırmalardır ve araştırmaya konu olan olay, birey veya nesnelere kendi koşulları içerisinde olduğu gibi tanımlamaya çalışır.¹¹ Bu bağlamda, çalışmanın bağımsız değişkeni DKT bölümü 1., 2., 3. veya 4. sınıf öğrencisi olma durumu; bağımlı değişkenleri ise COVID-19 pandemisinin eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisi ve öğrencilerin bu durumla ilgili görüşleridir.

KATILIMCILAR

Çalışmaya Anadolu Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi DKT bölümünde öğrenim gören 18-49 yaş

aralığındaki (yaş ortalaması=22,69; standart sapma=4,95) 1., 2., 3. ve 4. sınıflardan toplamda 172 lisans öğrencisi (133 kadın, 39 erkek) katılmıştır. Birinci sınıftan 40 öğrenci, 2. sınıftan 43 öğrenci, 3. sınıftan 41 öğrenci ve 4. sınıftan 48 öğrencinin görüşlerini bildirdiği çalışmada, katılımcıların 147'si (%85,5) bölüme YÖK sınavı ile yerleştiğini belirtirken, 25'i (%14,5) Sağlıkta Lisans Tamamlama ile programa dâhil olduklarını belirtmişlerdir.

VERİ TOPLAMA ARACI

COVID-19 pandemisinin, eğitim-öğretim faaliyetlerine etkisini ortaya koymayı ve öğrencilerin uzaktan eğitime ilişkin görüşlerini değerlendirmeyi amaçlayan bu çalışmada, öncelikle "Pandemi Sürecinde Çevrim içi Ortamda Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşler", "Pandemi Sürecinde Ders ve Sınavlarda Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Görüşler", "Pandemi Döneminde Staj ve Uygulamalara İlişkin Görüşler" ve "Pandemi Sürecinde Mesleğin Bugünü ve Geleceğine İlişkin Görüşler" başlıkları altında çalışma sorularına yönelik madde havuzu oluşturulmuştur. Maddelerin oluşturulması pandemi sürecindeki ders döneminin sonuna doğru gerçekleştirildiğinden, o zamana kadar iletilen öğrenci görüşleri, yorumları ve öğretim üyelerinin süreçteki deneyimleri havuza eklenen sorular üzerinde etkili olmuştur. Çalışmanın yazarlarının çeşitli görüş bildirimleri ile son hâli verilen yapılandırılmış, 41 önerme uzman görüşü almak amacıyla 2 kez Bilgisayar ve Öğretim Teknolojileri Eğitimi bölümünden öğretim üyelerine yollanmış, alınan yorumlar çerçevesinde düzeltmeler yapılmış ve anketin üst başlıkları belirlenmiştir. Son hâlini alan anket randomizer programı ile çevrim içi olarak rastgele ve üst başlıklar olmaksızın sıralanıp 5'li Likert tipi ölçekte Google Formlara (Google Forms) aktarılmıştır. Anket üzerinde 1=Kesinlikle katılmıyorum, 5=Kesinlikle katılıyorum şeklinde kodlanmıştır. "Pandemi Sürecinde Çevrim içi Ortamda Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşler" başlığı altında 15 madde (3, 5, 7, 8, 12, 20, 21, 22, 32, 33, 34, 35, 37, 38, 39), "Pandemi Sürecinde Ders ve Sınavlarda Ölçme Değerlendirmeye İlişkin Görüşler" başlığı altında 15 madde (1, 4, 6, 9, 10, 11, 13, 15, 18, 19, 24, 26, 28, 40, 41), "Pandemi Döneminde Staj ve Uygulamalara İlişkin Görüşler" başlığı altında 5 madde (14, 16, 17, 23, 25) ve "Pan-

demide Döneminde Mesleğin Bugünü ve Geleceğine İlişkin Görüşler” başlığı altında 6 madde (2, 27, 29, 30, 31, 36) yer almaktadır. Öğrencilerin, eklemek istedikleri görüşlerine yönelik olarak ankette son olarak 1 tane de açık uçlu soru verilmiştir. Sorulara verilen yanıtların güvenilirliği, ankette aynı amaca yönelik hazırlanmış ama farklı bir yapı ile ifade edilmiş sorulara (8 madde; 2, 3, 11, 13, 16, 24, 39, 40) verilen yanıtlarla kontrol edilmiştir. Bu maddeler için anket içinde karışık sıralama uygun görülmüştür. “Pandemi Döneminde Staj ve Uygulamalara İlişkin Görüşler” başlığı altında yer alan maddeler (14, 16, 17, 23, 25) 1. sınıftaki öğrencileri kapsamadığı için bu maddeler haricindeki, tüm maddelerin işaretlenmesinin zorunlu olduğu öğrencilere bildirilmiştir. Oluşturulan anket, internet aracılığıyla öğrencilere ulaştırılmış ve yeterli bir süre öğrencilerin erişimine açık bırakılmıştır.

Çalışma Helsinki Deklerasyonu Prensipleri’ne uygun olarak yapılmış, Anadolu Üniversitesi Bilimsel Araştırma ve Yayın Etiği Kurulunun 2020/35855 sayılı izni ile Anadolu Üniversitesinden kurum izni (2020-E.40798) ve tarihi (15.06.2020) alındıktan sonra anket uygulamaya açılmıştır. Ankette, Bilimsel ve Yayın Etiği ilkeleri çerçevesinde çalışmanın amacını bildiren bir açıklama ve katılımcılardan çalışmaya gönüllü olarak katıldıklarını bildirdikleri bir madde de yer almaktadır. Kişilik hakları ve özel bilgilerin korunması amacıyla katılımcılardan isimleri istenmemiş, sadece yaş, cinsiyet ve hangi sınıf düzeyinde olduklarını bildirmeleri istenmiştir.

İSTATİSTİKSEL ANALİZ

Veri toplama aracından elde edilen sayısal veriler, SPSS 22.0 istatistik paket programına aktarılarak analiz edilmiştir. İstatistiksel analizlere geçilmeden

önce veriler analize hazır hâle getirilmiştir. Bunun için 5’li Likert tipi ölçekle elde edilen veriler, 3’lü Likert tipi ölçeğe dönüştürülmüştür “kesinlikle katılmıyorum” yanıtları “katılmıyorum” yanıtlarına eklenmiş, “kesinlikle katılıyorum” yanıtları “katılıyorum” yanıtlarına eklenmiş ve cevaplamalar 1=Katılmıyorum, 2=Kararsızım, 3=Katılıyorum şeklinde düzenlenmiştir. Güvenirliği sağlamak adına oluşturulmuş maddelerin analizinde tersine çevirme işlemi yapılmamıştır.

Katılımcıların, demografik verilerinin ve uzaktan eğitime yönelik görüşlerinin analizinde frekans, yüzde dağılımı gibi betimsel istatistiklerden yararlanılmıştır. Ayrıca maddelere ilişkin görüşlerin sınıflar arasındaki farklılığına yönelik olarak ki-kare analizi yapılmıştır.

BULGULAR

Çalışmanın bu bölümünde, istatistiksel analizlerden elde edilen bulgulara yer verilmektedir. Çalışmada yer alan katılımcıların sınıf ve cinsiyete göre dağılımlarına ilişkin betimsel istatistik analiz sonuçları **Tablo 1**’de yer almaktadır.

Tablo 1’e göre katılımcıların %23,3’ü 1. sınıf, %25’i 2. sınıf, %23,8’i 3. sınıf, %27,9’u 4. sınıftır; bu kişilerin %77,3’ü kadın, %22,7’si erkek öğrenciden oluşmaktadır.

Tablo 2’de DKT bölümü öğrencilerinin “pandemi Sürecinde Çevrim içi Ortamda Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşlerine” ait betimsel (f ve %) ve ki-kare (χ^2) istatistik sonuçları verilmektedir.

Pandemi Sürecinde Çevrim İçi Ortamda Uzaktan Eğitime İlişkin Görüşler başlığı altında yer alan 15 madde kapsamında öğrencilerin 12. ve 20. mad-

TABLO 1: Katılımcıların buldukları sınıfa ve cinsiyete göre dağılımı.

Sınıf	Cinsiyet				Toplam	
	Kadın		Erkek		f	%
	f	%	f	%		
1	31	18	9	5,2	40	23,3
2	33	19,2	10	5,8	43	25
3	30	17,4	11	6,4	41	23,8
4	39	22,7	9	5,2	48	27,9
Toplam	133	77,3	39	22,7	172	100

TABLO 2: Çevrim içi ortamda uzaktan eğitime ilişkin görüşlerin betimsel istatistik ve ki-kare analiz sonuçları.

Medde	Yanıt				Sınıf				Toplam	χ^2	p değeri		
	1	2	3	4	f	%	f	%					
3. Pandemi sürecinde derslere erişimde (internet, bilgisayar vb.) sorun yaşamadım	1	12	30	9	20,9	18	43,9	8	16,7	47	27,3	14,66	0,230
	2	7	17,5	10	23,3	5	12,2	4	8,3	26	15,1		
	3	21	52,5	24	55,8	18	43,9	36	75	99	57,6		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100		
		1	32	80	30	69,8	27	65,9	35	72,9	124	72,1	9,03
5. Uzaktan eğitimin daha etkili olduğunu düşünüyorum	2	4	10	11	25,6	7	17,1	11	22,9	33	19,2		
	3	4	10	2	4,7	7	17,1	2	4,2	15	8,7		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100		
	1	30	75	32	74,4	27	65,9	42	87,5	131	76,2	12,07	0,058
	2	3	7,5	3	7	6	14,6	6	12,5	18	10,5		
7. Uzaktan eğitimin öğün eğitime göre daha avantajlı olduğunu düşünüyorum	3	7	17,5	8	18,6	8	19,5	0	0	23	13,4		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100		
	1	31	77,5	32	74,4	33	80,5	36	75	132	76,7	1,38	0,967
	2	4	10	5	11,6	5	12,2	5	10,4	19	11,0		
	3	5	12,5	6	14	3	7,3	7	14,6	21	12,2		
8. Uzaktan eğitimde ders çalışma isteğim arttı	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100		
	1	5	12,5	15	34,9	3	7,3	8	16,7	31	18,0	13,73	0,033*
	2	11	27,5	5	11,6	10	24,4	10	20,8	36	20,9		
	3	24	60	23	53,5	28	68,3	30	62,5	105	61,0		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0		
20. Öğretim üyelerinin kullandığı CANVAS portalından memnun kaldım	1	10	25	6	14	14	34,1	22	45,8	52	30,2	21,90	0,001*
	2	11	27,5	13	30,2	9	22	19	39,6	52	30,2		
	3	19	47,5	24	55,8	18	43,9	7	14,6	68	39,5		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0		
	1	14	35	11	25,6	12	29,3	9	18,8	46	26,7	5,18	0,520
21. Öğretim üyelerinin CANVAS dışında kullandığı diğer portalardan memnun kaldım	2	11	27,5	16	37,2	11	26,8	21	43,8	59	34,3		
	3	15	37,5	16	37,2	18	43,9	18	37,5	67	39,0		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0		
	1	3	7,5	1	2,3	1	2,4	3	6,3	8	4,7	3,05	0,802
	2	4	10	2	4,7	3	7,3	4	8,3	13	7,6		
22. Uzaktan eğitimin geliştimeye açık yönleri vardır.	3	33	82,5	40	93,0	37	90,2	41	85,4	151	87,8		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100		
	devamı →												

1=Katılmıyorum, 2=Kararsızım, 3=Katılıyorum, T=Toplam p<0,05.

TABLO 2: Çevrim içi ortamda uzaktan eğitime ilişkin görüşlerin betimsel istatistik ve ki-kare analiz sonuçları (Devamı).

Pandemi sürecinde çevrim içi ortamda uzaktan eğitime ilişkin görüşler	Maddeler	Yanıt	Sınıf				Toplam	χ^2	p değeri				
			1	2	3	4							
32. Yaz döneminde yüz yüze telafi eğitimi tercih ederdim	1	17	42,5	21	48,8	9	22	23	47,9	70	40,7	9,18	0,164
	2	9	22,5	7	16,3	9	22	9	18,8	34	19,8		
	3	14	35	15	34,9	23	56,1	16	33,3	68	39,5		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100		
		1	25	62,5	31	72,1	21	51,2	35	72,9	112	65,1	10,37
33. Uzaktan eğitimde ödevlerimi yüklemeye sorun yaşadım	2	4	10	8	18,6	7	17,1	4	8,3	23	13,4		
	3	11	27,5	4	9,3	13	31,7	9	18,8	37	21,5		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100		
	1	23	57,5	23	53,5	26	63,4	30	62,5	102	59,3	5,31	0,504
	2	4	10	7	16,3	7	17,1	10	20,8	28	16,3		
34. Pandemi sürecinde uzaktan eğitim süreci benim için yeterliydi	3	13	32,5	13	30,2	8	19,5	8	16,7	42	24,4		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100		
	1	15	37,5	24	55,8	17	41,5	16	33,3	72	41,9	8,18	0,225
	2	6	15	4	9,3	7	17,1	13	27,1	30	17,4		
	3	19	47,5	15	34,9	17	41,5	19	39,6	70	40,7		
35. Pandemi sürecinde ailemin yanında uzaktan eğitim almaktan memnunum	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100		
	1	19	47,5	25	58,1	20	48,8	34	70,8	98	57,0	7,22	0,301
	2	9	22,5	6	14	8	19,5	7	14,6	30	17,4		
	3	12	30	12	27,9	13	31,7	7	14,6	44	25,6		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100		
37. Pandemi sürecinde derslere erişimde (internet, bilgisayar vb.) sorun yaşadım	1	8	20	4	9,3	8	19,5	7	14,6	27	15,7	4,15	0,655
	2	8	20	7	16,3	4	9,8	7	14,6	26	15,1		
	3	24	60	32	74,4	29	70,7	34	70,8	119	69,2		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100		
		1	5	12,5	7	16,3	5	12,2	9	18,8	26	15,1	5,94
38. Pandemi sürecinde uzaktan öğretimim canlı yapılmasını tercih ederdim	2	14	35	8	18,6	7	17,1	13	27,1	42	24,4		
	3	21	52,5	28	65,1	29	70,7	26	54,2	104	60,5		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100		
	1	5	12,5	7	16,3	5	12,2	9	18,8	26	15,1	5,94	0,429
	2	14	35	8	18,6	7	17,1	13	27,1	42	24,4		
39. Pandemi sürecinde uzaktan eğitim süreci benim için yeterli değildi	3	21	52,5	28	65,1	29	70,7	26	54,2	104	60,5		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100		
	1	5	12,5	7	16,3	5	12,2	9	18,8	26	15,1	5,94	0,429
	2	14	35	8	18,6	7	17,1	13	27,1	42	24,4		
	3	21	52,5	28	65,1	29	70,7	26	54,2	104	60,5		
T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100			

1=Katılmıyorum, 2=Kararsızım, 3=Katılıyorum, T=Toplam p<0,05.

delere verdikleri yanıtların sınıflar arasında farklılaştığı bulgulanmıştır. Sırasıyla, öğrenciler “*CANVAS öğrenme portalı ders konularının anlaşılması için yeterli olmadı*” ifadesini içeren 12. maddede [$\chi^2(df=6, n=172)=13,732; p=0,033$] ve “*Öğretim üyelerinin kullandığı CANVAS portalından memnun kaldım.*” ifadesini içeren 20. maddede [$\chi^2(df=6, n=172)=21,901; p=0,001$] görüşlerini belirtme açısından anlamlı farklılık göstermişlerdir. Örneğin, 2. sınıf öğrencileri CANVAS öğrenme portalının ders konularının anlaşılması için yeterli olduğunu düşünmektedir; ancak 4. sınıflar %45,8 çoğunlukla CANVAS portalından memnun kalmamışlardır [$\chi^2(df=6, n=172)=21,901; p=0,001$].

“*Uzaktan eğitimin daha etkileşimli olduğunu düşünüyorum*” ifadesini içeren 5. maddede [$\chi^2(df=6, n=172)=9,038; p=0,171$] ve “*Uzaktan eğitimin örgün eğitime göre daha avantajlı olduğunu düşünüyorum*” ifadesini içeren 7. maddede [$\chi^2(df=6, n=172)=12,078; p=0,058$] öğrenciler görüşlerini belirtme açısından anlamlı farklılık göstermemişlerdir. Beşinci maddeye öğrencilerin 124’ü (%72,1) katılmadığını; 15’i (%8,7) katıldığını belirtmektedir. Yedinci maddeye ise öğrencilerin 131’i (%76,2) katılmadığını; 23’ü (%13,4) katıldığını bildirmektedir. Beş numaralı madde ile 7 numaralı madde aynı düşünceyi sorgulamaktadır ve ankete katılan öğrencilerin her 2 soruya da benzer şekilde cevap vermesi öğrencilerin verdikleri yanıtlarda tutarlı olduklarını göstermektedir.

Uzaktan eğitimin değerlendirildiği 22, 34, 35, 38. maddelerde öğrencilerin verdikleri yanıtların sınıflar arasında farklılaşmadığı bulgulanmıştır. Sırasıyla, öğrenciler “*Uzaktan eğitimin geliştirilmeye açık yönleri vardır.*” [$\chi^2(df=6, n=172)=3,051; p=0,802$]; “*Pandemi sürecinde uzaktan eğitim süreci benim için yeterliydi*” [$\chi^2(df=6, n=172)=5,313; p=0,504$]; “*Ailemin yanında uzaktan eğitim almaktan memnunum*” [$\chi^2(df=6, n=172)=8,181; p=0,225$] ve “*Pandemi sürecinde uzaktan eğitimin canlı yapılmasını tercih ederdim*” [$\chi^2(df=6, n=172)=4,159; p=0,655$] maddelerinde belirttikleri görüş açısından anlamlı farklılık göstermemişlerdir. Buna göre öğrencilerin 151’i (%87,8) uzaktan eğitimin geliştirilmeye açık yönlerinin olduğunu; 102’si (%59,3) pandemi sürecinde uzaktan eğitim sürecinin kendileri için yeterli olmadığını; 72’si (%41,9) ailesinin ya-

nında uzaktan eğitim almaktan memnun olmadığını; 119’u (%69,2) pandemi sürecinde uzaktan eğitimin canlı yapılmasını tercih ettiklerini bildirmektedir.

Tablo 3’te “Pandemi Sürecinde Ders ve Sınavlarda Ölçme Değerlendirme’ye ilişkin DKT bölümü öğrencilerinin görüşlerine ait betimsel istatistik (f ve %) ve (χ^2) analizi sonuçları verilmektedir. Bu başlık altında, toplam 15 soru yer almaktadır ve bu sorulara toplam 172 öğrenci yanıt vermiştir.

Tablo 3 incelendiğinde, öğrencilerin 4, 10, 18, 26, 40. maddelere verdikleri yanıtların sınıflar arasında farklılaştığı bulgulanmıştır. Sırasıyla, öğrenciler “*Pandemi sürecinde öğretim üyeleri derslere gereken özeni gösterdiler*” maddesinde [$\chi^2(df=6, n=172)=13,633; p=0,034$]; “*Pandemi sürecinde öğretim üyeleri sorularımı her zaman yanıtladılar*” maddesinde [$\chi^2(df=6, n=172)=20,678; p=0,002$], “*Öğretim üyelerinin dersi sınıf ortamında daha iyi aktardığını düşünüyorum.*” maddesinde [$\chi^2(df=6, n=172)=18,671; p=0,004$], “*Pandemi sürecinde öğretim üyeleri derslerini eksiksiz yaptılar*” maddesinde [$\chi^2(df=6, n=172)=15,994; p=0,014$], “*Pandemi sürecinde öğretim üyeleri ödev teslimlerinde hiç esneklik göstermediler*” maddesinde [$\chi^2(df=6, n=172)=21,817; p=0,001$] görüşlerini belirtme açısından anlamlı farklılık göstermişlerdir.

Öğrenciler “*Öğretim elemanlarının kullandığı ders materyalleri yetersizdi*” ifadesini içeren 11. maddede [$\chi^2(df=6, n=172)=10,105; p=0,120$] görüşlerini belirtme açısından anlamlı farklılık göstermemişlerdir. Buna göre öğrencilerin 74’ü (%43,6) öğretim elemanlarının kullandığı ders materyallerini yetersiz bulduklarını bildirmiştir.

Tablo 4’te DKT bölümü öğrencilerinin COVID-19 Pandemisi sürecindeki “Staj ve Uygulamalara” ilişkin görüşlerine ait betimsel ve ki kare istatistik sonuçları verilmektedir. Tablo incelendiğinde, birinci sınıf öğrencilerinin henüz staj, gözlem ya da uygulama yapmadıkları için bu başlıkla ilgili maddelere yanıt vermediği, bu başlığın altındaki maddelere en yüksek katılımı 4. sınıfların (n=48) yanıt verdiği görülmektedir.

“Pandemi Döneminde Staj ve Uygulamalara İlişkin Görüşlere” ait verilerin incelendiği Tablo 4’te öğrencilerin 14, 17, 23 ve 25. maddelere verdikleri

TABLO 3: Pandemi sürecinde ders ve sınavlarda ölçme değerlendirme ilişkin görüşlerin betimsel istatistik ve ki-kare analiz sonuçları.

Madde	Yanıt	1			2			3			4			Toplam	χ^2	p değeri
		f	%	f	%	f	%	f	%	f	%	f	%			
1. Pandemi sürecinde öğretim üyelerine erişimim kolay oldu	1	2	5	2	4,7	4	9,8	1	2,1	9	5,2	9,75	0,135			
	2	7	17,5	12	27,9	14	34,1	7	14,6	40	23,3					
	3	31	77,5	29	67,4	23	56,1	40	83,3	123	71,5					
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0					
4. Pandemi sürecinde öğretim üyeleri derslere gereken özeni gösterdiler	1	6	15	5	11,6	16	39	10	20,8	37	21,5	13,63	0,034*			
	2	14	35	20	46,5	9	22	14	29,2	57	33,1					
	3	20	50	18	41,9	16	39	24	50	78	45,3					
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0					
6. Uzaktan eğitimde verilen ödevler öğreticiydi	1	14	35	20	46,5	10	24,4	13	27,1	57	33,1	10,17	0,118			
	2	13	32,5	16	37,2	16	39	14	29,2	59	34,3					
	3	13	32,5	7	16,3	15	36,6	21	43,8	56	32,6					
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0					
9. Pandemi sürecinde dersler ve sınavlar hakkında bilgilendirildim	1	2	5	4	9,3	9	22	5	10,4	20	11,6	7,02	0,319			
	2	9	22,5	8	18,6	7	17,1	7	14,6	31	18,0					
	3	29	72,5	31	72,1	25	61	36	75	121	70,3					
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0					
10. Pandemi sürecinde öğretim üyeleri sorularımı her zaman yanıtladılar	1	0	0	7	16,3	3	7,3	0	0	10	5,8	20,67	0,002*			
	2	4	10	6	14	12	29,3	12	25	34	19,8					
	3	36	90	30	69,8	26	63,4	36	75	128	74,4					
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0					
11. Pandemi sürecinde öğretim üyelerimin kullandığı ders materyalleri yeterliydi	1	9	22,5	16	37,2	13	31,7	10	20,8	48	27,9	10,10	0,120			
	2	10	25	8	18,6	10	24,4	21	43,8	49	28,5					
	3	21	52,5	19	44,2	18	43,9	17	35,4	75	43,6					
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0					
13. Uzaktan eğitimde verilen ödevler gereksizdi	1	15	37,5	10	23,3	14	34,1	18	37,5	57	33,1	5,09	0,531			
	2	11	27,5	16	37,2	12	29,3	9	18,8	48	27,9					
	3	14	35	17	39,5	15	36,6	21	43,8	67	39,0					
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0					
15. Pandemi sürecinde öğretim üyelerimin kullandığı ders materyalleri yeterliydi	1	12	30	15	34,9	17	41,5	17	35,4	61	35,5	8,74	0,189			
	2	16	40	9	20,9	15	36,6	20	41,7	60	34,9					
	3	12	30	19	44,2	9	22	11	22,9	51	29,7					
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0					

1=Katılmıyorum, 2=Kararsızım, 3=Katılıyorum, T=Toplam p<0,05.

TABLO 3: Pandemi sürecinde ders ve sınavlarda ölçme değerlendirilmeye ilişkin görüşlerin betimsel istatistik ve ki-kare analiz sonuçları (Devamı).

Pandemi sürecinde ders ve sınavlarda ölçme değerlendirilmeye ilişkin görüşler Maddede	Yanıt		Sınıf				Toplam		χ^2	p değeri				
	1	2	3	4	5	f	%							
18. Öğretim üyelerinin dersi sınıf ortamında daha iyi aktardığını düşünüyorum	1	2	5	13	30,2	6	14,6	5	10,4	26	15,1	18,67	0,004*	
	2	4	10	0	0	6	14,6	2	4,2	12	7,0			
	3	34	85	30	69,8	29	70,7	41	85,4	134	77,9			
	T	40	100	43	100	100	41	100	48	100	172			100,0
		1	8	20	11	25,6	12	29,3	10	20,8	41			23,8
19. Uzaktan eğitimde ödevler yazma becerilerime katkı sağladı	2	9	22,5	10	23,3	9	22	10	20,8	38	22,1			
	3	23	57,5	22	51,2	20	48,8	28	58,3	93	54,1			
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0			
	1	22	55	23	53,5	17	41,5	27	56,3	89	51,7	5,78	0,483	
	2	10	25	10	23,3	9	22	13	27,1	42	24,4			
24. Pandemi sürecinde öğretim üyeleri derslere gereken özeni göstermediler	3	8	20	10	23,3	15	36,6	8	16,7	41	23,8			
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0			
	1	14	35	15	34,9	27	65,9	15	31,3	71	41,3	15,99	0,014*	
	2	15	37,5	11	25,6	7	17,1	18	37,5	51	29,7			
	3	11	27,5	17	39,5	7	17,1	15	31,3	50	29,1			
26. Pandemi sürecinde öğretim üyeleri derslerini eksiksiz yaptılar	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0			
	1	12	30	14	32,6	14	34,1	9	18,8	49	28,5	7,05	0,315	
	2	14	35	17	39,5	12	29,3	14	29,2	57	33,1			
	3	14	35	12	27,9	15	36,6	25	52,1	66	38,4			
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0			
28. Uzaktan eğitimde verilen ödevler anlaşılırdı	1	27	67,5	23	53,5	17	41,5	18	37,5	85	49,4	21,81	0,001*	
	2	11	27,5	6	14	18	43,9	15	31,3	50	29,1			
	3	2	5	14	32,6	6	14,6	15	31,3	37	21,5			
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0			
		1	3	7,5	14	32,6	10	24,4	12	25	39	22,7	16,18	0,013*
41. Pandemi sürecinde öğretim üyeleri ödev teslimlerinde gerekli esnekliği gösterdiler	2	11	27,5	9	20,9	15	36,6	21	43,8	56	32,6			
	3	26	65	20	46,5	16	39	15	31,3	77	44,8			
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0			

1=Katılmıyorum, 2=Kararsızım, 3=Katılıyorum, T=Toplam p<0,05.

TABLO 4: Pandemi sürecinde staj ve uygulamalara ilişkin görüşlerin betimsel istatistik ve ki-kare analiz sonuçları.

Pandemi sürecinde staj ve uygulamalara ilişkin görüşler Madde	Sınıf												χ^2	p değeri
	Yanıt		2		3		4		Toplam		%			
14. Yaz aylarında staj/gözlem ve uygulamalara ilişkin telafi isterdim	1	13	31	6	14,6	19	39,6	38	29,0	13,63	0,009*			
	2	5	11,9	3	7,3	10	20,8	18	13,7					
	3	24	57,1	32	78	19	39,6	75	57,3					
	T	42	100	41	100	48	100	131	100					
		1	3	7,3	2	4,9	4	8,3	9	6,9	8,89	0,180		
16. Uzaktan eğitimin klinik/staj uygulamalarını olumsuz etkilediğini düşünüyorum	1	6	14,6	3	7,3	6	12,5	16	12,2					
	2	32	78	36	87,8	38	79,2	106	80,9					
	3	41	100	41	100	48	100	130	75,4					
	T	13	30,2	18	43,9	9	18,8	40	30,3	10,59	0,032*			
		2	4	9,3	8	19,5	6	12,5	18	13,6				
17. Yaz aylarında staj/gözlem ve uygulamalara ilişkin telafiye tehlikeli bulurum	1	26	60,5	15	36,6	33	68,8	74	56,1					
	2	43	100	41	100	48	100	132	100					
	3	1	2,4	0	0	5	10,4	6	4,6	13,59	0,006*			
	T	7	17,1	5	12,2	0	0	12	9,2					
		3	33	80,5	36	87,8	43	89,6	112	86,2				
23. Pandemi sürecinde gözlem/staj yapamayacak olman beni üzdü	1	41	100	41	100	48	100	130	100					
	2	1	2,3	10	24,4	6	12,5	17	12,9	21,89	0,001*			
	3	7	16,3	13	31,7	3	6,3	23	17,4					
	T	35	81,4	18	43,9	39	81,3	92	69,7					
		43	100	41	100	48	100	132	100					
25. Pandemi sürecinde staj/gözlem/uygulama yapmaya çekinirdim	1	1	2,3	10	24,4	6	12,5	17	12,9	21,89	0,001*			
	2	7	16,3	13	31,7	3	6,3	23	17,4					
	3	35	81,4	18	43,9	39	81,3	92	69,7					
	T	43	100	41	100	48	100	132	100					
		1	2,3	10	24,4	6	12,5	17	12,9	21,89	0,001*			

1=Katılmıyorum, 2=Kararsızım, 3=Katılıyorum, T=Toplam p<0,05.

yanıtların sınıflar arasında farklılık gösterdiği bulgulanmıştır. Sırasıyla, öğrenciler “*Yaz aylarında staj/gözlem ve uygulamalara ilişkin telaflı isterdim*” maddesinde [$\chi^2(df=, n=172) = 13,63; p=0,009$], “*Yaz aylarında staj/gözlem ve uygulamalara ilişkin telaflı tehlikeli bulurum*” maddesinde [$\chi^2(df=4, n=132) = 10,594; p=0,032$], “*Pandemi sürecinde gözlem/staj yapamayacak olmam beni üzdü*” maddesinde [$\chi^2(df=4, n=130) = 13,5; p=0,006$] ve “*Pandemi sürecinde staj/gözlem/uygulama yapmaya çekinirdim*” maddesinde [$\chi^2(df=4, n=132) = 21,892; p=0,001$] görüşlerini belirtme açısından anlamlı farklılık göstermişlerdir.

Tablo 5 incelendiğinde, “Pandemi Döneminde Mesleğin Bugünü ve Geleceğine” ilişkin toplam 10 soru sorulduğu ve bu başlık altında yer alan tüm sorulara toplam 172 DKT öğrencisinin katılım gösterdiği görülmektedir.

Mesleğin bugünü ve geleceğine ilişkin görüşlerin incelendiği **Tablo 5**'te öğrencilerin 2, 27, 29, 31 ve 36. maddeler kapsamında birbirlerinden farklılık gösterdikleri bulgulanmıştır. Sırasıyla, öğrenciler “*DKT'lerin yaptığı teleterapi faaliyetlerinin yeterli olduğunu düşünmüyorum.*” maddesinde [$\chi^2(df=6, n=172) = 19,600; p=0,003$], “*Pandeminin bireylerde ne tür dil ve/veya konuşma bozukluklarına sebep olabileceği konusunda bilgiye sahip değilim*” maddesinde [$\chi^2(df=6, n=172) = 18,841; p=0,004$], “*Tele-terapi uygulamalarına ilişkin gerekli bilgi ve donanıma sahibim.*” maddesinde [$\chi^2(df=6, n=172) = 12,670; p=,0046$], katıldıkları veya katılmadıkları görüşleri belirtme açısından anlamlı farklılık göstermişlerdir.

TARTIŞMA

“Pandemi Sürecinde Çevrim İçi Ortamda Uzaktan Eğitim” başlığı altındaki maddeler genelde, *uzaktan eğitimin yeterliliği, uzaktan eğitime erişim ve uzaktan eğitimde kullanılan eğitim portalı* olmak üzere 3 konuya yönelmektedir.

Çalışmamızda kullanılan portal fark etmeksizin, pandemi sürecinde uzaktan eğitimin örgün eğitime göre daha avantajlı veya etkileşimli olduğunu düşünmeyen öğrencilerin oranı oldukça fazla görünmektedir (%76 ve %72,1). Özellikle bu süreçte tüm üniversitelerin hazırlıksız yakalandığı ve aceleyle baş-

lattığı uzaktan eğitimde ders konularının anlaşılmasını yeterli bulan öğrenci oranı %24,4; yetersiz bulanlar ise %59,3 civarındadır (madde 34). Bu çalışmadan elde edilen bulgular, sağlık alanında uzaktan eğitim konusunda yürütülen diğer çalışmaların bulgularıyla örtüşmektedir. Hemşirelik bölümü öğrencileri ile yürütülen çalışmanın sonucunda öğrencilerin çoğunun teori (%56,4) ve uygulama derslerini (%76,4) uzaktan eğitim ile yetersiz bulduğu bulgulanmıştır. Çalışma sonucunda, 1. ve 4. sınıf hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim ile derslerin verimliliği konusunda endişeli olduğu ve 4. sınıf öğrencilerinin uygulamaya dayalı derslerin uzaktan verilmesini yeterli bulmadıkları bildirilmiştir.⁸ Fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü öğrencileri ile yapılan tutum çalışmasına göre de öğrenciler, uzaktan eğitim konusunda olumsuz yönde bir tutum sergilemişlerdir; öğrencilerin %87,5'i uygulamalı dersler için %78,5'i ise teorik dersler için uzaktan eğitimin verimliliğini düşük bulmuştur. Öğrencilerin %90,3'ü örgün eğitimi tercih ettiğini, %9,7'si ise uzaktan eğitimi tercih ettiğini bildirmiştir.¹⁰

Eğitim portalı ile ilgili 3 maddenin 2'si asenkron CANVAS eğitim portalının, diğeri de kullanılan diğer portalların (YouTube, Instagram, Zoom gibi) yeterliliğini ölçmektedir. Öğrenciler CANVAS portalından %39,5 memnun kalmışlardır (madde 20); portalı yeterli bulanlar 1., 2. ve 3. sınıflar iken, portaldan memnun kalmayanlar 4. sınıflardır. Üçüncü sınıflar bazı öğretim üyelerinin CANVAS dışında kullandıkları diğer portalları daha yeterli bulmuşlardır (madde 21). Uzaktan eğitimin senkron/canlı yapılmasını öneren öğrenci oranı ise %69,2'dir (madde 38).

Bu süreci ailesinin yanında geçirerek uzaktan eğitim almaktan memnun kalan öğrencilerin oranı da %40,7 gibi azımsanmayacak bir orandadır (madde 35). Yine de öğrencilerin genel düşüncesi öğrenimin her durumda uzaktan değil örgün yapılması yönündedir. Öğrencilerin bir kısmının uzaktan eğitim ile ilgili yorumları aşağıdakiler gibidir:

“*Sağlığımızdan hiç birşey önemli değil o yüzden bu süreçte uzaktan eğitimi daha olumlu buluyorum*”

“*Ders materyallerine rahatlıkla ulaştım CANVAS üzerinden fakat çevrim içi ders adı altında sesli ya da görüntülü hocalarımızı dinlemek mümkün olsaydı daha verimli olurdu*”.

TABLO 5: Pandemi döneminde mesleğin bugünü ve geleceğine ilişkin görüşlerin betimsel istatistik ve ki-kare analiz sonuçları.

Medde	Yanıt	Sınıf				Toplam	χ ²	p değeri					
		1	2	3	4								
	f	%	f	%	f	%	f	%					
Pandemi döneminde mesleğin bugünü ve geleceğine ilişkin görüşler	1	10	25	3	7	6	14,6	8	16,7	27	15,7	19,600	0,003*
	2	21	52,5	20	46,5	11	26,8	28	58,3	80	46,5		
	3	9	22,5	20	46,5	24	58,5	12	25	65	37,8		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0		
27. Pandeminin bireylerde ne tür dil ve/veya konuşma bozukluklarına sebep olabileceği konusunda bilgiye sahip değilim	1	4	10	5	11,6	7	17,1	16	33,3	32	18,6	22,619	0,001*
	2	5	12,5	3	7	13	31,7	9	18,8	30	17,4		
	3	31	77,5	35	81,4	21	51,2	23	47,9	110	64,0		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0		
29. Tele-terapi uygulamalarına ilişkin gerekli bilgi ve donanma sahibim	1	27	67,5	39	90,7	31	75,6	32	66,7	129	75,0	12,670	0,046*
	2	7	17,5	3	7	8	19,5	7	14,6	25	14,5		
	3	6	15	1	2,3	2	4,9	9	18,8	18	10,5		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0		
30. Pandemi sürecinden mesleğimin geleceğinin etkilendiğini düşünüyorum	1	12	30	11	25,6	5	12,2	10	20,8	38	22,1	9,607	0,142
	2	11	27,5	11	25,6	6	14,6	14	29,2	42	24,4		
	3	17	42,5	21	48,8	30	73,2	24	50	92	53,5		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0		
31. Pandeminin bireylerde ne tür dil ve/veya konuşma bozukluklarına sebep olabileceği konusunda bilgi sahibiyim	1	29	72,5	34	79,1	22	53,7	20	41,7	105	61,0	18,841	0,004*
	2	7	17,5	5	11,6	13	31,7	14	29,2	39	22,7		
	3	4	10	4	9,3	6	14,6	14	29,2	28	16,3		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0		
36. DKT'lerin yaptığı teleterapi faaliyetlerinin yeterli olduğunu düşünüyorum	1	12	30	26	60,5	27	65,9	20	41,7	85	49,4	14,875	0,020*
	2	24	60	16	37,2	12	29,3	23	47,9	75	43,6		
	3	4	10	1	2,3	2	4,9	5	10,4	12	7,0		
	T	40	100	43	100	41	100	48	100	172	100,0		

1=Katılmıyorum, 2=Kararsızım, 3=Katılıyorum, T=Toplam p<0,05.

“Uzaktan eğitimle falan olmaz hocam, bizim sizin yüzünüzü görmemiz, teneffüslerde çıkıp çay içip sohbet etmemiz gerek :)”

“Yerinde eğitimi kesinlikle uzaktan eğitime tercih ederim. Eğitimin sadece bir bilgiyi öğrenmek değil etkileşimde bulunmaktan da geçtiğini düşünüyorum. Pandemi süreci herkes için ilk. Aksaklıklar olması çok normal. Herkese emeği için teşekkür ederim, sağlıklı günlerde yüz yüze etkileşimler dilerim”.

“Pandemi Sürecinde Ders ve Sınavlarda Ölme Değerlendirme” başlığı altındaki maddeler genelde pandemi döneminde öğretim üyelerinin uzaktan yaptığı dersler, kullandıkları ders materyalleri, derslere gösterdikleri özen ve öğrencilerin onlara erişimi konularına yönelik olarak hazırlanmıştır. Ödevlerle ilgili maddeler ise ödevlerin gerekliliği, teslim edilme zamanları ve ödevlerin öğrencilere katkısına yöneliktir. Kısaca bu başlık altında, uzaktan eğitim sırasında yapılan dersler ve ödevler öğrenci gözünden değerlendirilmektedir.

Maddelere verilen yüzde değerlerinden anlaşıldığı üzere DKT öğrencileri, pandemi döneminde öğretim üyelerinin derslere beklenen özeni gösteremediklerini (%51,7), kullandıkları ders materyallerinin yeterli olduğunu (%43,6) veya derslerini eksiksiz yaptıklarını (%41,3) düşünmediklerini belirtmişlerdir (madde 24, 11, 26). Derslerin uzaktan eğitimde yeterli yapılmadığını belirten öğrenciler çoğunlukla 3. sınıflardır (%63,4; madde 34). Meslek derslerine henüz başlamış olan 3. sınıf öğrencisi dersleri veren öğretim üyesini birebir dinleyerek deneyimlerinden faydalanmayı düşünürken, slayt paylaşımları ile sürdürülen derslerden doğal olarak asenkron ders aktarımından memnun kalmamışlardır. Öğretim üyelerinin, dersi sınıf ortamında daha iyi aktardığını düşünen öğrenci katılımı %77,9 oranındadır (madde 18). Öğretim üyesinin, sınıfta ders anlatımını son sınıfa kadar deneyimleyen 4. sınıf öğrencileri bu ifadeye en çok katılanlar olurken, ifadeye katılmayanları örgün eğitimde canlı dersi henüz çok fazla deneyimlememiş 2. sınıflardan gelmiştir. Öğrenciler, bu yetersizliklere rağmen pandemi süreci içinde öğretim üyelerine erişimlerinin zorlayıcı olmadığını da kabul etmişlerdir. Özellikle 4. sınıflar öğ-

retim üyelerine en çok ulaşan (%83,3; madde 1) ve sorularına yanıt alan grup olmuşlardır (%75; madde 10).

YÖK pandemi sürecinde yapılacak olan sınavların daha çok ödev benzeri faaliyetler olarak değerlendirilmesini istediğinden, öğrenciler alışık olduklarından çok daha yoğun biçimde ödevlere maruz kalmışlardır. Bu anket çalışması içinde, 8 madde bu dönemde öğrencilere verilen ödevleri sorgulamaktadır. Öğrenciler, ödevleri gereksiz bulmakla birlikte (%39; madde 13), ödevlerin anlaşılır (%66; madde 28) ama çok öğretici (%44; madde 6) olmadığını belirtmişlerdir. Diğer sınıflarla karşılaştırıldığında, özellikle 4. sınıfların ödev almaktan çok memnun kalmadığını, 2. sınıfların da öğretim üyelerinin ödev teslimi ile ilgili esneklik göstermediğini (%32,6; madde 40) belirttikleri gözlenmiştir. Ancak ödev son teslim tarihleri, üniversitenin belirlediği ara ve final sınav tarihlerinin son gününe kadar verildiği için öğretim üyelerinin de ödev alma tarihlerini ertelemek gibi bir esneklik içinde olmadıkları göz önünde bulundurulmalıdır.

Öğrencilerden bazıları ödevler ve ödev teslim tarihleri ile ilgili bazı görüşlerini anketin son maddesi uyarınca şöyle belirtmişlerdir:

“Ailemin yanında bu ödevleri yapmak bir işkence.... Bilgisayara bakmaktan gözlerim çok ağrıdı ve bu pandemi döneminde hastaneye gitmek zorunda kaldım. Herkese çok kızgınım.... İnternetimiz sürekli gidip geliyor. Bilgisayarı olmayıp telefondan yapan arkadaşlarımıza asla esneklik gösterilmedi, keşke her şey daha farklı olsaydı”

“Bazı derslerde hocamızın nasıl bir ödev istediğini anlayamamam ve hocanın yardımcı olmaması sonucu bilmediğim bir amaçla ödev yaptım. Beni geliştirmeyen garip bulduğum ödevlerin çok fazla verilmesini yanlış buluyorum. Tabi bu bütün dersler için kesinlikle geçerli değildir bazı derslerde verilen ödevleri yaparken gerçekten bir şeyler öğrendiğimin mutluluğuyla yaptığımı söyleyebilirim.”

“Sınav ödevlerini hazırlamak çok zaman harcattırdı. Tek ders için 3 gün boyunca günde 8 saat bilgisayar başında oturduğum oldu. Bu çok yorucuydu. Birebir sınav olsak 45 dk'da bitecek olan bir ders için çok uzun değil mi?”

“Köyde kaldığım için internet bulmak epey zamanımı aldı. Üstelik verilen ödevlere her zaman vakit bulup yapabilmem mümkün olmuyor. On kişilik bir ailede en büyük çocuk benim ve iş böyle olunca ev işi de derslerle birlikte yük oldu bana. Biz tatilde değiliz, bu da keşke göz önünde bulundurulsa. Kendi adıma asla tatilde olduğumu düşünmüyorum ki tatlilik bir yaşantım da hiç olmadı. Çok kıymetli hocalarım sitemimi anlayışla karşılayacağınızı düşünüyorum. Evet gerçekten çok çok yardımcı oluyorsunuz bunun farkındayım ki birçok fakülte deki hocalara nazaran ne kadar naif davrandığının da farkındayım ama aile içinde yaşamış olduğum sorunlar da benim böyle sitemkâr şeyler yazmama neden oluyor. Gerçekten elimden geldiğince hassas bir şekilde ve özveri ile ödevleri yapmaya çalışıyorum ama o kadar verimsiz ve yetersiz kalıyor ki anlatamam. Verdiğiniz ödevler genel olarak gerçekten çok yararlı ama bulunduğum ortamdan dolayı fayda sağlayamadım. Bu tabii ki sizin sorunuz değil ama benim de yapabileceğim bir şey yok. Her şey için çok teşekkür ederim, sağlıklı kalın”

Hemşirelik bölümü öğrencileri ile yapılan çalışmanın bulgularına göre öğrencilerden bazılarının ekonomik nedenler, buldukları yerleşim bölgesi ve evde internet ve bilgisayarının olmaması gibi nedenlerden dolayı uzaktan eğitim ile ders takibi yapamadıklarını belirttikleri; ancak ödevler konusunda DKT bölümündeki öğrenci tutumlarının, tersine bir tutum içerisinde oldukları tespit edilmiştir. Hemşirelik bölümü öğrencileri, internet üzerinden yapılan sınavlara karşı kaygı ve güvensizlik yaşadıklarını ve uygulama derslerini alamamaları nedeniyle sınav yerine, ödevin ara sınav notu olarak verilmesinin daha mantıklı bir çözüm olduğunu belirtmişlerdir.⁸

Anket içindeki diğer bir başlık “Pandemi Döneminde Staj ve Uygulamalara İlişkin Görüşler” ile ilgiliydi. 2019-2020 bahar dönemi itibarı ile üniversitelerin, özel eğitim kurumlarının, hastane polikliniklerinin staj, gözlem ve uygulamalara kapatılması ile öğrenciler zor durumda kalmışlardır. İkinci sınıfların yaz aylarında yapacakları gözlemler, 3. sınıfların Anadolu Üniversitesi Dil ve Konuşma Bozuklukları Eğitim, Araştırma ve Uygulama Merkezi’nde (DİLKOM) dönem içinde yapacakları terapi gözlemleri ve 4. sınıfların DİLKOM’daki bi-

reysel terapileri ile Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesinin ilişkili bölümlerindeki klinik gözlemleri bu dönem içinde iptal edilmiştir. Öğrenciler pandemi sürecinde gözlem ve staj yapamayacak olmalarına genelde %86,2 oranında, özellikle 4. sınıflar ise %89,6 oranında üzüldüklerini bildirirken (madde 23); pandemi sürecinde uygulama yapmaya da çekineceklerini (%69,7; madde 25), yaz aylarında bile telafi uygulamalarını tehlikeli bulabileceklerini %56,1 oranında belirtmişlerdir (madde 17). Üçüncü sınıflar bu görüşe %43,9 oranında katılmayıp, %78 oranında bir çoğunlukla yaz aylarında telafi uygulamaları istediklerini (madde 14), aksine bu yoksunluktan en çok etkilenen 4.sınıflar ise yaz aylarında telafi uygulamalarının mezuniyetlerini geciktireceği çekincesi ile istemediklerini belirtmişlerdir (%39,6). Öğrenciler görüşlerini nitel olarak şu cümlelerle ifade etmişlerdir:

“3. Sınıf olduğum için 4. Sınıf stajımdan önce kısa bir süre telafi ders ya da staj olmasını isterdim (pandemi biraz daha düzelse)”;

“Yazın yapılacak telafi, staj vb. öğretim amacı güdecek toplantıların olması gerçekten önemli. Çünkü sınıfımızın yarısı bu dönem alabildiği DİLKOM gözlem stajını tamamlayamadı ve bu 4. sınıftaki uygulama stajına dair korkuları beraberinde getirdi. En kötü ihtimal örnek değerlendirme ve terapi videoları ve terapi planı örnekleri paylaşımı bizi terapilere yönelik teorik de olsa daha yapabileme inancında hissettirecektir”;

“Yaz döneminde COVID-19 salgınının azalacağı belli olmadığı için yazın telafi olmasa bile okul açıldığı zaman 4. Sınıf olacak bizlere terapi ve değerlendirme adına tüm dersler için telafi yapılmasının gerekli olduğunu düşünüyorum. 4. Sınıf olduğumuzda DİLKOM’da terapi yapmaya başlayacağımız için açıkçası terapi hakkında yeterli bilgiye sahip olmadığımı düşünüyorum ve bu konuda endişeliyim.”

Uygulamalı derslerin yer aldığı bir bölüm olan hemşirelik bölümü öğrencileri, uygulama derslerini yüz yüze alamadıkları için bu dersleri farklı dönemlerde hızlandırılmış şekilde alabilmeyi önermiştir.⁸ Fizyoterapi ve rehabilitasyon bölümü öğrencileri ile yapılan araştırmada ise zorunlu mesleki yaz stajı uygulaması için öğrencilerin %44,1’inin ailesi ile bu-

lunduğu şehirde, %38,6'sının okulun ilgili olduğu hastanede, geri kalan %17,3'ünün ise kesinlikle hiçbir koşulda staj yapmak istemediklerini bildirdiği belirtilmiştir. Bunun sonucunda, uzaktan eğitimin özellikle uygulamalı dersler için geliştirilmesi ve uygulamalar için alternatif yöntemlerin bulunması gerekliliği doğmuştur.¹⁰

“Pandemi sürecinde Mesleğin Bugünü ve Geleceğine” ilişkin görüşlerin yer aldığı anketin son bölümünde 6 madde yer almaktadır; maddeler genellikle pandeminin neden olacağı dil ve konuşma bozuklukları hakkında DKT öğrencilerinin farkındalığına ve mezun DKT'lerin yürüttüğü teleterapi faaliyetlerine ilişkindir. Öğrenciler, pandemi sürecinden mesleklerinin etkilendiğini düşünmektedirler. Tüm kurumların ve gelen vakaların bulaş riski taşımaları dolayısı ile kapanmaları onları aşının bulunmaması ve güz döneminde 2'nci bir salgın olması olasılığına karşı vakaların kurumlara gelmeyebileceği düşüncesine itmiş olabilir. Üçüncü sınıflar bu konuda çok endişeli görünürken (%73,2), 4. sınıflar (%50) geleceğe yönelik umut besler durumunda görünmüşlerdir (madde 30). Bu süreç içinde, tanılama özellikleri ve nasıl bir tipe evrileceği belli olmayan COVID-19 virüsünün dil ve konuşma bozukluklarına sebep olabileceği söylentisi de yayılmıştır.¹² Virüsün ne tür konuşma bozukluklarına sebep olabileceğine dair bilgiye sahip olup olmadıkları sorulan öğrencilerden %64'ü bu konuda bir fikri olmadığını belirtmiştir (madde 27). Dördüncü sınıflar ise mezuniyetleri yakın olduğu için konu ile ilgilendiklerini ve az da olsa fikir sahibi olduklarını (%33,3) belirtmişlerdir.

Tele terapi uygulaması klinisyenin, klinisyene ya da klinisyenin vakaya uzaktan tele iletişim kurması yoluyla çeşitli bilim dallarında uygulanan bir müdahale, değerlendirme ve konsültasyon biçimidir.¹³ Dil ve konuşma bozukluklarında teleterapi Amerikan Konuşma-Dil-İşitme Birliği'nin benimsediği bir sistem olarak pandemi dönemi içinde tüm dünyada DKT'leri tarafından uygulanmaya başlanmıştır. Bu faaliyetler Türkiye'de de konuşma terapistleri tarafından başlatılmıştır. Anket sorularından birkaçı teleterapi ve yeterliliği ile ilgilidir. Öğrenciler, çok yenilerde başlayan bu uygulamaların yeterliliği hakkında görüş bildirmekte kararsız kalmışlardır (%46,5; madde 2). Yine de 3. sınıfların %65,9'u teleterapinin yeterli ol-

mayacağını ve klinikteki DKT'nin yerini alamayacağını ifade ederken, mesleğe hazırlanan 4. sınıfların %49,4'ü ise teleterapinin yeterli olabileceğini düşünmektedirler (madde 36).

SONUÇ

Özetle, pandemi döneminde uzaktan eğitimin yetersiz olduğu konusunda düşünce ve görüşlerini çok yansıtamayan 1. ve 2. sınıfların dışında, bu süreçteki eğitim 3. ve 4. sınıf DKT öğrencilerine yeterli gelmiştir. Yetersizliği belirten öğrenciler, uzaktan eğitimin geliştirilmeye açık yönlerinin olduğu konusunda birleşmişlerdir. Öğrencilerin, anketin son maddesi uyarınca uzun uzun yazdıkları nitel açıklamalarından yola çıkarak ortaya çıkan görüşlerin “uzaktan eğitim ile eksik kalan ve geliştirilmeye yönelik konuları özetlediği” söylenebilir. Bu çalışma ile ortaya çıkan görüşlerin, 2020-2021 ders yılı güz döneminde tekrarlaması olası bir pandemi durumuna gerek öğrencileri gerekse öğretim üyelerini hazırlamak için rehberlik sağlayabileceğini düşünmekteyiz. Türkiye'deki DKT bölümlerinde uzaktan eğitim, ilk 2 sınıf düzeyinde uygulanabilir görünmekle birlikte mesleki ders ve uygulamaların başladığı 3. sınıftan sonra bu tür bir eğitimin gerçekleşmesi çok uygun görünmemektedir. Uygulamalar dışındaki dersler için uzaktan eğitim yapılacaksa da bu mutlaka öğrencinin, öğretim üyesinin yüzünü göreceği etkileşim içinde olacağı ve sınıf ortamına en yakın atmosferi sağlayacağı, senkron bir öğretim portalı ile olmalıdır. Uzaktan eğitimin tek şartı etkileşimli olması değildir, öğrencinin de bilgisayar ve internet açısından donanımlı ve aile ortamı açısından uygun olması gerekmektedir.

Öğrenciler sınavların yerine ödev istememekte-dirler. Öğretim üyesi, öğrencinin çok vakti olduğunu varsayarak araştırma gerektiren ve belki de birkaç konuyu kapsayacak büyüklükte ödevler vermektedir. Ödevlere dair yönergeler ve ölçme değerlendirme çok açık değilse, öğrenci bu ödevlerde çok zaman harcadığı hâlde başarısız olmakta ve notlarını düşürebilmektedir. Bu da öğretim üyesi ve öğrencide karşılıklı bir tatminsizlik duygusu getirmektedir. Öğrenciye verilen ödevler, beklenenden fazla olduğunda teslim tarihlerinde de sorunlar olabilmekte, öğretim üyeleri de notları sisteme yetiştirebilmek için ödev tesliminde

esneklik gösterememektedirler. Bu yüzden, ödevler son anda değil son teslim tarihinden belli bir zaman önce açık bir yönerge ile verilmeli, istenenler ve notlamalar öğrenciye baştan belirtilmelidir.

Uzaktan eğitimin, DKT’de olduğu gibi zorunlu staj, gözlem ve uygulamaları olan diğer sağlık bilimleri için de telafi edici bir yönünün olmaması öğrenci için çok önemli bir eksikliklerdir. Sosyal bilimler dalında olan meslekler için uygun olabilecek uzaktan eğitim, sağlık bilimleri için kısıtlı kalmaktadır. İlgili kurumların, uygulamalarla ilgili önerileri çok önemlidir ve bu konularla ilgili komisyonların belli bir telafi mekanizmasını geliştirmesi ivedilikle beklenmektedir.

Finansal Kaynak

Bu çalışma sırasında, yapılan araştırma konusu ile ilgili doğrudan bağlantısı bulunan herhangi bir ilaç firmasından, tıbbi alet, gereç ve malzeme sağlayan ve/veya üreten bir firma veya herhangi

bir ticari firmadan, çalışmanın değerlendirme sürecinde, çalışma ile ilgili verilecek kararı olumsuz etkileyebilecek maddi ve/veya manevi herhangi bir destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması

Bu çalışma ile ilgili olarak yazarların ve/veya aile bireylerinin çıkar çatışması potansiyeli olabilecek bilimsel ve tıbbi komite üyeliği veya üyeleri ile ilişkisi, danışmanlık, bilirkişilik, herhangi bir firmada çalışma durumu, hissedarlık ve benzer durumları yoktur.

Yazar Katkıları

Fikir/Kavram: İlknur Maviş; **Tasarım:** İlknur Maviş; **Denetleme/Danışmanlık:** İlknur Maviş, Elçin Tadihan Özkan; **Veri Toplama ve/veya İşleme:** Semra Selvi Balo, Eren Balo; **Analiz ve/veya Yorum:** İlknur Maviş, Elçin Tadihan Özkan, Eren Balo, Semra Selvi Balo; **Kaynak Taraması:** Semra Selvi Balo, Eren Balo; **Makalenin Yazımı:** İlknur Maviş, Elçin Tadihan Özkan, Semra Selvi Balo, Eren Balo; **Eleştirel İnceleme:** Elçin Tadihan Özkan.

KAYNAKLAR

1. Yükseköğretim Kurulu [İnternet]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı © 2020 [Erişim tarihi: 18.06.2020]. Basın açıklaması. Erişim linki: [\[Link\]](#)
2. Telli-Yamamoto S, Altun D. Coronavirus ve çevrimiçi (online) eğitimin önlenemeyen yükselişi [The Coronavirus and the rising of online education]. Üniversite Araştırmaları Dergisi. 2020;3(1):25-34. [\[Crossref\]](#)
3. Ateş A, Altun, E. Bilgisayar öğretmeni adaylarının uzaktan eğitime yönelik tutumlarının çeşitli değişkenler açısından incelenmesi [Investigating preservice computer teachers' attitudes towards distance learning regarding various variables]. Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi. 2008;28(3):125-145. [\[Link\]](#)
4. Yükseköğretim Kurulu [İnternet]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı © 2020 [Erişim tarihi: 18.06.2020]. Basın açıklaması. Erişim linki: [\[Link\]](#)
5. Yükseköğretim Kurulu [İnternet]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı © 2020 [Erişim tarihi: 18.06.2020]. YÖK'ten uygulamalı eğitimi gören öğrencilere staj kolaylığı. Erişim linki: [\[Link\]](#)
6. Yükseköğretim Kurulu [İnternet]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı © 2020 [Erişim tarihi: 18.06.2020]. Dış hekimliği ve eczacılık programlarında mezuniyet aşamasında bulunan öğrencilere ilişkin alınan yeni kararlar. Erişim linki: [\[Link\]](#)
7. Yükseköğretim Kurulu [İnternet]. Yükseköğretim Kurulu Başkanlığı © 2020 [Erişim tarihi: 18.06.2020]. YÖK'ten, salgın sürecinde üniversitelerdeki uzaktan eğitimin bir aylık durum tespiti. Erişim linki: [\[Link\]](#)
8. Kürtüncü M, Kurt A. COVID-19 pandemisi döneminde hemşirelik öğrencilerinin uzaktan eğitim konusunda yaşadıkları sorunlar [Problems of nursing students in distance education in the COVID-19 pandemic period]. Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi (ASEAD) Eurasian Journal of Researches in Social and Economics (EJRSE). 2020;7(5):66-77. [\[Link\]](#)
9. Eren E. Yeni tip Coronavirus'un Türk eğitim politikaları uygulamalarına etkisi: Milli Eğitim Bakanlığının ve Yükseköğretim Kurulunun yeni düzenlemeleri [The impact of the new Coronavirus on the Turkish education policy practices: new regulations of the Ministry of National Education and the Council of Higher Education]. Yükseköğretim Dergisi. 2020. [\[Link\]](#)
10. Altuntaş-Yılmaz N. (2020). Yükseköğretim Kurumlarında Covid-19 Pandemisi Sürecinde Uygulanan Uzaktan Eğitim Durumu Hakkında Öğrencilerin Tutumlarının Araştırılması: Fizyoterapi ve Rehabilitasyon Bölümü örneği. [Investigation of Students' Attitudes Towards Applied Distance Education in The Covid-19 Pandemic Process in Higher Education Institutions: Example of Physiotherapy and Rehabilitation Department]. Necmettin Erbakan Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi. 2020;3(1):15-20. [\[Link\]](#)
11. Karasar N. Bilimsel araştırma yöntemi. 36 Baskı. Ankara: Nobel Yayınevi; 2020.
12. Mao L, Jin H, Wang M, Hu Y, Chen S, He Q, et al. Neurologic Manifestations of Hospitalized Patients With Coronavirus Disease 2019 in Wuhan, China. JAMA Neurol. 2020;77(6):683-90. [\[Crossref\]](#) [\[PubMed\]](#) [\[PMC\]](#)
13. American Speech-Language-Hearing Association [İnternet]. © 1997-2021 American Speech-Language-Hearing Association [Erişim tarihi: 18.06.2020]. Erişim linki: [\[Link\]](#)